

ДЕТСКА ГРАДИНА 79 "СЛЪНЧИЦЕ"
София, п.к. 1700 р-н "Студентски"
ул. „Джон Ленън“ №10
тел: 02/868-21-49 и 02/868-13-12; 02/868-10-63
Директор: Калина Иванова
E-mail: dg79sofia@gmail.com
Уеб сайт: www.odz79.net

Утвърждавам:
Директор:.....

/Калина Иванова/

15.09.2022 г.

МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В ДГ №79 „СЛЪНЧИЦЕ“

Разработен, съгласно Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищно образование, утвърден със Заповед № РД09-5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието, младежта и науката и във връзка със Заповед № 88/15.09.2022 г. на Директора на ДГ №79 „СЛЪНЧИЦЕ“, за учебната 2022/2023г.

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО МЕЖДУ/ВЪРХУ ДЕЦАТА

Насилието между /върху децата обхваща широк спектър от прояви. То е явление, което оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на тези, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към едно и също дете от страна на друго дете или група деца, от страна на един възрастен или група.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- **Вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- **Психичен тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

- **Социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.
- **Виртуален тормоз** – разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без съгласието на родителите/ попечителите му/, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

МЕРКИ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В ДГ №79 „СЛЪНЧИЦЕ“.

1. Мерки за ПРЕВЕНЦИЯ

1.1. На НИВО ИНСТИТУЦИЯ:

1.1.1. С цел създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза:

- Всеки служител на ДГ №79 се запознава подробно с Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите за предучилищно и училищно образование, с важните понятия, засегнати в него, с мерките за превенция и интервенция.
- Актуализира се Етичен кодекс на детската градина.
- Създават се единни правила за поведение на децата в детската градина.
- При необходимост се внасят изменения в ПУДДГ
- Създава се Координационен съвет, който да извърши оценка на ситуацията в ДГ №79 и да изготви/актуализира План за превенция и интервенция на насилието и тормоза в ДГ №79, който включва конкретни дейности на ниво детска градина и на ниво група, с ясно очертани срокове и отговорности по изпълнението на заложените в него дейности.
- Организира се обучение на всички служители, за запознаване с индикаторите за разпознаване на рискови фактори и начини за реагиране при разпознаване на тормоз над дете и Приложение 2 – Координационен механизъм за

взаимодействие при работа със случай на деца жертви или в риск от насилие, както и с използваните понятия.

- Провежда се информационна кампания за всички родители в най- удобна за тях форма, така че кампанията да достигне до максимален брой родители.
- Изготвяне на правила за поведение на децата в детската градина на основата на създадените в групите правила.
- В сайта на ДГ №79 се публикуват Механизъм за противодействие на насилието и тормоза в институциите на предучилищното и училищно образование, Заповедта на МОН за утвърждаването му и Алгоритъм за прилагането му, Механизъм за противодействие на насилието и тормоза в ДГ №79 и Алгоритъм за прилагането му, План за превенция и интервенция на Координационния съвет.
- Съблюдаване за наличие на признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът (Приложение 1)

1.1.2. На **НИВО ГРУПА**:

- Всеки учител: използва формите на групова работа: презентация, беседа, дискусия, интерактивни карти с решаване на казуси, сюжетно- ролеви игри, споделяне на опит за разясняване същността и видовете тормоз между децата; планира теми от учебното съдържание за работа и анализ по проблема насилие, ценности, социални роли; взаимодейства със свои колеги като обменя опит или прави съвместни дейности.
- Учителят заедно с децата създава „Правила за поведение на групата“.
- Учителите организират тематична родителска среща/кръгла маса за изясняване сериозността на проблема с тормоза и насилието между децата, начините за превенция и интервенция, индикаторите за разпознаване.
- Учителите на групите провеждат индивидуални разговори с родители при първи индикации на за насилие и тормоз, независимо в коя от ролите са децата им.

2. Мерки за **ИНТЕРВЕНЦИЯ**

2.1. На **НИВО ИНСТИТУЦИЯ**:

- 2.1.1. Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информацията. За регистриран случай задължително се описва следната информация:

2.1.1.1. Дата, група, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

2.1.1.2. Дневникът се съхранява в кабинета на психолога.

2.1.2. Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби.

2.1.3. Следване на стъпки за справяне със случай на установен тормоз и насилие – Приложение- 1 към Механизъм за противодействие на насилието и тормоза в ДГ № 79 „Слънчице“

2.2. На **НИВО ГРУПА:**

2.2.1. Следване на стъпки за справяне със случай на установен тормоз и насилие – **Приложение- 2** към Механизъм за противодействие на насилието и тормоза в ДГ № 79 „Слънчице“

Приложение 1

ПРИЗНАЦИ, ПО КОИТО МОГАТ ДА СЕ РАЗПОЗНАЯТ НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗЪТ

1. Физически признаци:

- Различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- Влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- Психосоматични симптоми като гадене, болки в стомаха..., оплаква се, че сънува кошмари, наличие е на зачестил нарушен сън.

2. Поведенчески признаци:

- Неправдоподобни или объркани обяснения за травми, включително едносрични отговори;
- Безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- Лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- Прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- Нарушена концентрация и слаб интерес към ежедневните дейности – когато това не е наблюдавано преди;
- Нежелание да контактува с другите деца и зачестила изолация;
- Агресивно поведение и/или поведение насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- Внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- Бягане и криене;
- Нежелание за включване в групови занимания, ниска самооценка.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Приложение 2

СТЪПКИ ЗА СПРАВЯНЕ СЪС СЛУЧАЙ НА УСТАНОВЕН ТОРМОЗ И НАСИЛИЕ

(съгласно Приложение 1 от Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование – Класификация на формите на насилие и тормоз и предприемане на съответните действия)

1. Предприемане на действия при установен случай от първо ниво – НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА

Ситуациите от първо ниво не се регистрират в Дневника със случаи, защото са първа проява на насилие и не се тълкува като тормоз!

1.1. Примерни форми на насилие: леко удряне, бутане, щипане, драскане, дърпане на коса, хапане, подритване, замърсяване или разрушаване на нечия собственост, омаловажаване, обиждане, осмиване, засрамване, подвикване, подигравки, унижение, заплахи, нецензурни коментари, изключване от групови или съвместни дейности, показване на неприлични действия и жестове, съблазняване от друго дете или възрастен, склоняване и/или принуждаване към сексуални действия, използване на език на омразата, обидни колажи, снимки, видеа, използване на дискриминативни и обидни етикети.

1.2. Отговор на институцията: Предприемат се действия от учителите на групата заедно с родител, като се осъществява педагогическа работа – индивидуална, групова или за част от групата. При наличие на щети от материален характер – те се възстановяват от родителите. Ако педагогическата работа не дава резултат и насилственото поведение се повтаря, последствията са по-сериозни, тогава се предприемат действия, предписани за ситуации от второ или трето ниво.

1.3. Последователност на процедурите за интервенция:

1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници.

- 2) Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие.
 - 3) Учителят уведомява родител.
 - 4) Консултация – предприемане на индивидуални разговори с участниците от учителя.
 - 5) Мерки от страна на учителя: намиране на решение, което удовлетворява страните и служи за пример на наблюдателите.
 - 6) Проследяване на изпълнението на предприетите действия.
2. Предприемане на действия при установен случай от второ ниво – ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛАТА ИЛИ НАСИЛИЕ С ПОСЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ – ТОРМОЗ

Ситуацията на тормоз се вписва в Дневника със ситуации от учителя или свидетеля на случилото се. При наличие на щети се възстановяват от родител.

- 2.1. Примерни форми на насилие: шамаросване, удряне, стъпкване или късане на дрехи, ритане, плюене, отнемане и разрушаване на нечия собственост, дърпане на нечий стол изпод него, дърпане на уши или коса, изнудване, заплашване, несправедливо наказание, забрана за общуване, отхвърляне и манипулация, подигравки, отправени пред цялата група, публично унижение, обиди, сексуално докосване, показване на порнографски материали, показване на интимни части на тялото и сваляне на дрехи, подтикване или принуждаване към сексуални действия, непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи, унижителни за детето снимки и видео материали.
- 2.2. Отговор на институцията: Предприемат се действия от учителя заедно с психолога и представител на координационния съвет и задължително участие на родител, като се уведомява директора. По преценка се уведомява ОЗД и/или полиция. Координационният съвет прави оценка на риска и може да даде становище за работа по случай. Ако присъствие на родител не е в най-добър интерес на детето, например - би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, следва да се уведоми директора, който следва да се обърне към отделите за Зкрила на детето.
- 2.3. Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници
 - 2) Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Всеки служител, който е станал свидетел на насилието може да подаде сигнал към ОЗД.
 - 3) Учителят съобщава на Координационния съвет за случая. Прави се оценка на случая и по преценка директорът подава сигнал от името на институцията до ОЗД и/или полицията и се инициира работа по случай.
 - 4) Уведомяване на родител
 - 5) Мерки и действия – работа на Координационния съвет: анализ на ситуацията от регистъра и предприемане на работа по случая.
 - 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.
3. **Предприемане на действия при установен случай от трето ниво – СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА И ЗДРАВЕТО, ЗА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА**

Ситуациите на тормоз от трето ниво се описват в Дневника със случаи като по тях се предприема интензивна работа, включваща всички участници, правят се оценки на потребностите и план за действие, както и се иницират процедури в съответствие със Закона за закрила на детето, Наредба за приобщаващо образование и ЗПУО.

- 3.1. Примерни форми на насилие: сбиване, задушаване, събаряне, провесване от високо място, ограничаване на движението, лишаване от храна, сплашване, насилствено отнемане на вещи, публично унижение, ограничаване на движението, изолация, групово измъчване на индивид или група и организиране на банди, които нараняват други, сексуален тормоз, повторно действие на непоискано заснемане и разпространяване на снимки и видео записи, злоупотреба с влогове, блогове, форуми, социални мрежи и др., заснемане без разрешение, заснемане и разпространение на сцени на насилие, разпространяване на записи, снимки и видео на детска порнография.
- 3.2. Отговор на институцията: уведомява се незабавно ОЗД и/или органите на полицията. Действията на ниво институция се предприемат от директора заедно с Координационния съвет със задължителното участие на родител и

компетентни власти, организации и услуги (центрове за социална работа, здравни центрове, отдел „Закрила на детето“, полиция). Ако присъствието на родител не е в най-добър интерес на детето, например – би го наранил, застрашил безопасността му или би нарушил училищната процедура, директорът следва да информира отделите за Закрила на детето, центъра за социална работа и/или полицията. При материална щета се съставя протокол за възстановяване на щетата от родител.

3.3. Последователност на процедурите за интервенция:

- 1) Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници.
- 2) Учителят подробно се информира за случилото се от всички свидетели и участници в ситуацията на насилие. Незабавно се уведомява директора и се подава сигнал към ОЗД и/или органите на полицията.
- 3) Уведомяване на родител.
- 4) Консултации – предприемане на индивидуални разговори с участниците.
- 5) Мерки и действия от страна на Координационния съвет, интензивна работа по случай, информиране и насочване към други служби и/или услуги от страна на директора. Ако друга организация или услуга е въввлечена в работата с детето, институцията установява връзка с тези организации или услуги и синхронизира дейностите.
- 6) Проследяване на изпълнението на предприетите мерки и действия.

Приложение 3

НАСОКИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ

1. Прекратяване на ситуация на насилие и тормоз – задължение на всеки служител на институцията е да се намеси, за да прекрати ситуацията на насилие/ тормоз, на която е станал свидетел, или за която е получил сигнал.
 - В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическия контакт между тях незабавно; когато има опасност за живота на детето, неговото здраве и физически интегритет може да се използва разумна физическа сила под формата на избутване, издърпване, задържане на място.
 - Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап, важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо особено в присъствието на детето, което е нанесло насилието/ тормоза, както и на други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Фокусът на интервенцията трябва да бъде насочен към децата свидетели на насилието, към средата, а не към активните участници и потърпевшите в ситуацията на насилие.
 - Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда може да се приложи подходът за възстановяване на щетата или да се наложи друга предварително съгласувана мярка.
2. Подход за възстановяване на щета:
 - Подходът за възстановяване на щетата изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка. Поради тази причина е най-добре този подход да се приложи от учителя, психолога. Важно е със спокоен и умерен тон, както и с държанието си да покаже ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик и, че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялата детска градина се придържа, а не за да бъде наказан:
 - 1) Учителят изслушва детето – не заедно с потърпевшото дете.

- 2) Учителят разговаря с детето, а то само предлага как ще поправи грешката си, с което отново ще се възстанови нарушената ценност. С това негово предложение трябва да се съгласи и потърпевшото дете. Този процес се медуира от ангажирания учител или психолога.
 - 3) След изясняване на ситуацията и постигане на договореност учителят проследява поведението на децата и дава обратна връзка. Учителят може да търси съдействие и от други учители, които също да наблюдават поведението на децата и да реагират своевременно. Психологът също може да подпомогне работата на учителя като наблюдава детето във взаимоотношенията му с други деца и даде насоки за действията и мерките, които учителят да предприеме при необходимост.
 - 4) По преценка може да бъде насочено към услуги в общността.
3. Действия при инцидент, криза или при повторна ситуация на насилие или тормоз – следват се предписанията от Механизма на ДГ №79, описани в

Приложение 2

- При инциденти и кризи се препоръчва работа в групов формат, като кризисната интервенция е от 10 до 30 минути в определени рамки – затворено пространство, в което участниците не допускат нови лица. Най-подходящо е тази интервенция да бъде извършена от психолога, а при неговото отсъствие веднага да се потърси съдействие от Националната мобилна група за психологическа подкрепа, състояща се от кризисни психолози към МОН, Мобилната група или специалист от услуга в общността или мобилни кризисни психолози от ДАЗД.

Честа спонтанна реакция на възрастните е заставането на страната на жертвата и наказване на насилника. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че детето обект на тормоз не се нуждае от състрадание, а детето извършител на тормоз не се нуждае от наказание особено, което го унижава, а от разбиране и емпатия (съпреживяване), за да може то да развие това чувство към другите.

- Работата с деца, които са обект на тормоз трябва да бъде насочена към формиране на умения за справяне с подобно поведение. Важно е учителят да поговори с детето веднага щом е разбрал за случая и да разбере какво

точно се е случило, ако е необходимо отделни факти могат да бъдат допълнително и дискретно проучени.

Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстници.

- При този разговор е необходимо да се подчертае поверителността му като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се. При този първи разговор е добре да се предложи подкрепа, като се разговаря с детето какво точно ще му помогне да се почувства сигурно. То трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори.

Не е препоръчително да се прави среща между детето, върху което е упражнено насилието и детето, което е извършило насилието, с цел да се помирят и да се разберат. Такива срещи могат да доведат до неблагоприятни последици.

- Наблюдавайте детето в следващите дни, за да се уверите как се чувства и при необходимост отново разговаряйте с него.
 - Необходимо е да се работи с наблюдателите не само на ниво превенция, но и след ситуация на тормоз.
 - Валидират се правилата и етиката на поведение и се подкрепят тези, които са се намесили в защита ценностите на институцията, на останалите се споделя очакването да направят същото, ако се случи в бъдеще.
 - Насърчават се отговори на насилието с думи, търсене на помощ и съобщаване за случая.
 - При преценка детето може да бъде насочено към услуги в общността.
4. Насочване на детето и неговите родители към програми и услуги в общността
- Насочването на детето и неговите родители към консултации и психологическа работа следва да се осъществява от психолога или от учителя на групата. Насочващият трябва да се запознат с услугите в общността и да даде пълна и конкретна информация на родителите за възможните услуги и програми – къде може да се консултират, колко струват, какво представляват, какъв е метода на работа и т.н.

Важно е насочването да се направи конкретно и с грижа, за да могат родителите и детето да се възползват, а не да го приемат като мярка за наказание.

5. Действия при насилие на дете срещу член на екипа на институцията
 - Действието се прекратява незабавно от възрастен, който е в близост до мястото на извършеното насилие. Оказва се помощ в случай, че има пострададал. С оглед възстановяване на сигурността детето трябва да бъде отделено – временно до успокояването му, като се осъществява психологическо консултиране/ кризисна интервенция. Уведомяват се родителите на детето.
 - С детето започват дейности за: установяване на причините, изясняване на ситуацията, оценка на проблема. С него задължително разговаря психолог. Последният дава становище след оценката на проблема и поведението, за целите на вземане на решения за последствията от педагогическия съвет – организира се за вземане на решения за последващи действия, обсъждане на възможни действия и изготвяне на план за работа с детето.
6. Действия при насилие на възрастен срещу дете
 - В този случай незабавно се подава сигнал към ОЗД и/или полиция и се свиква Координационния механизъм за дете в риск.
 - ДГ извършва последователни действия описани в Приложение 3 на Националния Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищно образование. С пострадалото дете разговаря психолог, който прави оценка и изготвя становище.